

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI ORGAANISTEN LIUOTTIMIEN KÄYTÖSTÄ ERÄISSÄ MAALEISSA JA LAKOISSA SEKÄ AJONEUVOJEN KORJAUSMAALAUSTUOTTEISSA AIHEUTUVIEN HAIHTUVIEN ORGAANISTEN YHDISTEIDEN PÄÄSTÖJEN RAJOITTAMISESTA

1. Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Asetuksella säädettäisiin eräiden rakennusmaalien ja –lakkojen sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteiden liuotesisällöstä eli VOC-pitoisuuden enimmäismääristä sekä näiden tuotteiden merkitsemisestä.

Asetuksen vaatimukset kohdistuisivat näiden tuotteiden valmistajiin ja maahantuojaan, joiden tulisi vuoden 2007 alusta alkaen saattaa markkinoille vain sellaisia maaleja ja lakkoja, jotka täyttävät asetuksen vaatimukset. Rakennusmaalien – ja lakkojen vaatimukset tiukkenisivat vuoden 2010 alusta alkaen, jolloin toisen vaiheen raja-arvot tulisivat voimaan.

Asetuksella säädettäisiin poikkeuksen hakemisesta tuotteille, joita käytettäisiin erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavien rakennusten ja vanhojen ajoneuvojen entistämiseen tai ylläpitoon ja joiden VOC-pitoisuus ei täyttäisi asetuksen vaatimuksia. Hallituksen esityksessä ympäristönsuojelulain muuttamiseksi (HE 69/2005 vp) ehdotetaan, että Suomen ympäristökeskus toimisi viranomaisena, joka voisi myöntää yksittäisiä lupia myydä ja ostaa tuotteita, jotka eivät täytä ehdotettavassa asetuksessa määrättyjä tiettyjen tuotteiden VOC-pitoisuuden raja-arvoja.

Asetuksen vaatimukset tulisivat voimaan ensimmäisessä vaiheessa 1 päivänä tammikuuta 2007 ja toisessa vaiheessa 1 päivänä tammikuuta 2010.

Asetuksella pantaisiin täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi orgaanisten liuottimien käytöstä tietyissä maaleissa ja lakoissa sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta, ja direktiivin 1999/13/EY muuttamisesta, 2004/42/EY, jäljempänä tuote-VOC-direktiivi.

Asetus ehdotettaisiin tulevan voimaan 31 päivänä lokakuuta 2005.

Asetuksen kanssa samanaikaisesti annettavaksi ehdotetulla valtioneuvoston asetuksella orgaanisten liuottimien käytöstä eräissä toiminnoissa ja laitoksissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen (435/2001), jäljempänä teollisuus-VOC-asetus, muuttamisesta, poistettaisiin ajoneuvojen korjausmaalausta tekevät yritykset asetuksen soveltamisalasta.

2. Nykyiset säännökset

Tuotteiden VOC-pitoisuutta ei ole Suomessa rajoitettu ympäristönsuojelulain (86/2000) eikä kemikaalilain (744/1989) nojalla annetuin säädöksin.

Ympäristönsuojelulain nojalla on annettu valtioneuvoston asetus orgaanisten liuottimien käytöstä eräissä toiminnoissa ja laitoksissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta (435/2001), jäljempänä teollisuus-VOC-asetus, jonka soveltamisalaan kuuluu teollisia ja kaupallisia toimintoja kuten erilaisia maalaustoimintoja, jotka käyttävät toiminnassaan orgaanisia liuottimia sisältäviä tuotteita. Teollisuus-VOC-asetuksen soveltamisalaan kuuluvat kaikki ajoneuvojen korjausmaalausta harjoittavat toiminnot sekä metalli- ja muovipintojen maalausta harjoittavat toiminnot, joissa orgaanisten liuottimien kulutus on yli 5 tonnia vuodessa sekä puupintojen maalausta harjoittavat toiminnot, joissa orgaanisten liuottimien kulutus on yli 15 tonnia vuodessa. Varsinaisesti kauppa- ja rakennusmaalausta harjoittavat pienyritykset eivät kuulu mainitun asetuksen soveltamisalaan.

Teollisuus-VOC-asetuksessa on säädetty sen soveltamisalaan kuuluville toiminnoille päästöraja-arvot ja hajapäästöjen raja-arvot tai kokonaispäästöraja-arvot. Ajoneuvojen korjausmaalauksesta ilmaan tuleville VOC-päästöille päästöraja-arvo on 50 milligrammaa kokonaishiiltä normaalikuutiometrissä (mg C/m^3 (n)) ja hajapäästöjen raja-arvo on 25 prosenttia käytetyistä liuottimista. Puupintojen maalauksessa poistokaasujen päästöraja-arvona on 100 tai 50/75 mg C/m^3 (n) ja hajapäästöjen raja-arvona 25 tai 20 % liuottimien kulutuksen määrästä riippuen.

Päästöraja-arvojen noudattamisen sijaan laitokset voivat laatia päästöjen vähentämissuunnitelman, joka antaa vastaavan päästöjen vähennyksen kuin jos asetuksen päästöraja-arvoja noudatettaisiin. Päästöjen vähentämissuunnitelma on esitettävä ympäristölupaviranomaiselle lupahakemuksen liitteenä tai kun toiminta ilmoitetaan merkittäväksi ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Päästöjen vähentämishjelman tavoitteena on vähentää päästöjä siirtymällä vähemmän liuottimia sisältävien, vesiohenteisten tai täysin liuotteettomien tuotteiden käyttöön toiminnassa.

Teollisuus-VOC-asetuksen soveltamisalaan kuuluvan olemassa olevan luvanvaraisen toiminnan oli haettava ympäristönsuojelulain 28 § mukaista ympäristölupaa tai ilmoitettava toiminta merkittäväksi ympäristönsuojelulain 65 §:n tarkoittamaan tietojärjestelmään viimeistään 31 päivään joulukuuta 2004. Ajoneuvojen korjausmaalausta harjoittavat toiminnot on kuitenkin ilmoitettava merkittäväksi ympäristönsuojelulain 65 §:n tarkoittamaan tietojärjestelmään viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2005. Päästöjen vähentämisvaatimuksia kaikkien toimintojen on noudatettava viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2007.

Ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) 1 §:n 1 momentin 6 kohdan b) alakohdan mukaan laitoksella, jossa käytetään haihtuvia orgaanisia yhdisteitä ja jossa niiden kulutus on, kun siitä vähennetään tuotteisiin sitoutuva osuus, vähintään 10 tonnia vuodessa tai 20 kiloa tunnissa, on oltava ympäristölupa. Kauppa- ja rakennusmaalaus ei yleensä ole ympäristönsuojelulain mukaista luvanvaraista toimintaa.

Ympäristönsuojelulain (muutos 252/2005) 15 §:n mukaan, jos polttoaineen, orgaanisia liuottimia sisältävän tuotteen tai ilmakehään haitallisesti vaikuttavan aineen, valmisteen tai tuotteen käytöstä syntyy päästöjä, joista voidaan perustellusti arvioida aiheutuvan terveyshaittaa tai ympäristön pilaantumisen vaaraa, valtioneuvosto voi asetuksella säätää:

- 1) aineen, valmisteen tai tuotteen valmistuksen, maahantuonnin, markkinoille luovuttamisen, maastaviennin, luovuttamisen tai käytön rajoittamisesta tai kieltämisestä;
- 2) valmistettavan, maahan tuotavan, markkinoille luovutettavan, maasta vietävän tai käytettävän aineen, valmisteen tai tuotteen koostumuksesta sekä merkitsemisestä.

3. Tilanne Euroopan yhteisössä

Tuote-VOC-direktiivin tarkoituksena on rajoittaa eräiden maalien ja lakkojen sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteiden liuotinsisältöä eli tuotteen VOC-pitoisuutta ja siten ehkäistä tai vähentää ilman pilaantumista. VOC-yhdisteet vaikuttavat alailmakehän otsonin syntymiseen.

Tuote-VOC-direktiivin vaatimukset kohdistuvat soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valmistajiin ja maahantuojaan, joiden tulee luovuttaa 1 päivästä tammikuuta 2007 (ja toisessa vaiheessa 1 päivästä tammikuuta 2010) alkaen markkinoille vain tuotteita, jotka täyttävät direktiivin vaatimukset.

Haihtuva orgaaninen yhdiste (VOC-yhdiste) määritellään orgaanisena yhdisteenä, jonka kiehumispiste normaali-ilmanpaineessa 101,1 kPa mitattuna on enintään 250 °C.

Tuote-VOC-direktiivissä kauppa- ja rakennusmaaleilla ja -lakoilla tarkoitetaan pinnoitteita, joita käytetään rakennuksiin, niiden koristeisiin ja kiinteisiin kalusteisiin sekä rakennuksiin liittyviin rakenteisiin toiminnallisessa taikka somistamis- tai suojaamistarkoituksessa. Mukaan ei lueta tuotteita, joita käytetään kappaleiden pinnoittamiseen niiden alkuperäisessä valmistuspaikassa. Liitteessä I määritellään tarkemmin näiden tuotteiden alaluokat ja liitteessä II näiden alaluokkien kohteiden vesiohenteiselle (VO) ja liuotinohenteiselle (LO) tuotteelle VOC-pitoisuuden raja-arvot, jotka määritellään grammoina litrassa käyttövalmista tuotetta (g/l).

Kauppa- ja rakennusmaalauksessa käytettävien tuotteiden VOC-pitoisuutta rajoitetaan kahdessa vaiheessa, ensimmäinen vaihe on 1 päivästä tammikuuta 2007 ja toinen vaihe 1 päivästä tammikuuta 2010 alkaen.

Tuote-VOC-direktiivissä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteilla tarkoitetaan tuotteita, joita käytetään ajoneuvolaissa määriteltyjen ajoneuvojen tai niiden osien maalausprosesseissa, jotka suoritetaan osana ajoneuvojen korjausta, entistämistä tai koristelua tuotantolaitoksen ulkopuolella. Näitä samoja tuotteita voidaan käyttää myös samojen ajoneuvojen tai niiden osien alkuperäiseen maalaukseen alkuperäisen tuotantolinjan ulkopuolella taikka perävaunujen maalaukseen. Liitteessä I määritellään tarkemmin korjausmaalaustuotteille viisi tuoteluokkaa, joista määriteltäisiin myös alaluokkia. Korjausmaalauksessa käytettäville tuotteille määrätään vain yhden raja-arvon, joita on noudatettava 1 päivästä tammikuuta 2007 alkaen luovutettaessa näitä tuotteita markkinoille yhteisössä.

Tuote-VOC-direktiivin soveltamisalaan kuuluvia tuotteita, jotka osoitetaan valmistetun ennen liitteessä II vahvistettuja päivämääriä, ja joiden VOC-yhdisteiden pitoisuus ei täytä tämän direktiivin liitteen II enimmäisrajoja, voidaan luovuttaa markkinoille 12 kuukauden ajan säädetyistä päivämääristä.

Tuote-VOC-direktiivin mukaan jäsenvaltiot voivat myöntää yksittäisiä lupia myydä ja ostaa tarkasti rajoitettuja määriä tuotteita, jotka eivät vastaa direktiivin liitteessä II vahvistettuja raja-arvoja sellaisten rakennusten ja vanhojen ajoneuvojen entistämistä ja ylläpitoa varten, joilla toimivaltaiset viranomaiset katsovat olevan erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa.

Tuote-VOC-direktiivin mukaan markkinoille luovutettavat tuotteet on merkittävä. Merkinnästä on käytävä ilmi liitteen I mukainen tuotteen alaluokka sekä liitteen II mukaiset asiaankuuluvat VOC-pitoisuuden raja-arvot grammoin litrassa (g/l) sekä käyttövalmiin tuotteen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuus (g/l).

Jäsenmaiden on nimettävä toimivaltainen viranomainen, joka vastaa direktiiviehdotuksen velvoitteiden täyttämistä ja ilmoitettava siitä komissiolle. Lisäksi jäsenmaiden olisi kehitettävä markkinoiden valvontajärjestelmä, jotta direktiivin täytäntöönpanoa ja noudattamista voitaisiin valvoa.

Jäsenmaiden on toimitettava valvontaohjelman tulokset komissiolle siten, että kaksi ensimmäistä ilmoitusta on toimitettava 18 kuukautta liitteessä II vahvistettujen määräaikaisten jälkeen ja sen jälkeen ilmoitus on toimitettava joka viides vuosi.

Tuote-VOC-direktiivissä ei tarkemmin säädetä millainen merkinnän tulisi olla, mutta komissio on keväällä 2005 antanut kirjallisen selvityksen siitä, mitä merkinnän tulee sisältää (FAQ note; Directive 2004/42/EC – The labelling requirements in Article 4).

Komissio katsoo, että jäsenvaltioiden tulee pitäytyä tuote-VOC-direktiivin artiklan 4 sanamuodoissa, kun ne panevat täytäntöön direktiivin vaatimuksia. Komission käsityksen mukaan direktiivin artiklan 4 merkintävaatimuksen yhtenä tarkoituksena on antaa kuluttajille riittävä tieto tuotteen VOC-pitoisuuden raja-arvosta ja kyseessä olevan tuotteen todellisesta VOC-pitoisuudesta. Toisena tarkoituksena on auttaa jäsenmaiden ympäristötarkastajia (valvojia) tarkkailemaan ja valvomaan direktiivin noudattamista, kun he tekevät tarkastuksia kaupoissa. Ympäristötarkastajille, joiden oletetaan tuntevan direktiivin riittävän hyvin, koodattu merkitä voisi olla riittävä, mutta kuluttajalle ei. Komissio on havainnut, että teollisuus käytännön tarpeista johtuen haluaa pitää tämän merkinnän niin lyhyenä kuin mahdollista, ja katsoo, että tämän vuoksi koodattu merkitä voisi tämän tiedon osana olla hyväksyttävä, esimerkiksi (lk:A/a) sen sijaan, että siinä olisi Liite IIA, alaluokka (a). Komissio katsoo, että yhdistetty tieto kuluttajille ja valvojille voisi olla seuraava:

"EU:n raja-arvo tämän tuotteen (lk A/a) VOC-pitoisuudeksi on enintään 75 g/l." tai "Tämän tuotteen VOC-pitoisuus on enintään ...g/l."

Komission mukaan ajoneuvojen korjausmaalaustuotteita ostavat ja käyttävät pääasiassa ammattimaiset käyttäjät ja niihin liitetään teknistä tietoa sisältävä tiedote (Technical Data Sheet, TDS), jossa on yksityiskohtaisia ohjeita tuotteen käsittelystä ja käytöstä. Tämän vuoksi komissio katsoo, että korjausmaalaustuotteen merkintä voisi olla pel-

kästään koodattu merkintä, jonka lisäksi olisi viittaus teknistä tietoa käsittelevään tiedotteeseen (TDS).

Komissio toteaa lisäksi, että merkinnän tulisi olla kuluttajan ymmärrettävissä sen maan kielellä, jossa tuote on myytävänä.

Ajoneuvojen korjausmaalaustoiminnot kuuluvat orgaanisten liuottimien käytöstä tietyissä toiminnoissa ja laitoksissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta annetun neuvoston direktiivin 1999/13/EY, jäljempänä teollisuus-VOC-direktiivin soveltamisalaan. Direktiiviä sovelletaan korjausmaalaustoimintoihin, joissa liuottimia käytetään yli 0,5 tonnia vuodessa. Niille on vahvistettu haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöraja-arvot ja hajapäästöjen raja-arvot, joita tulisi noudattaa viimeistään 31 päivänä lokakuuta 2007.

Ajoneuvojen korjausmaalaukseen kuuluu teollisuus-VOC-direktiivin liitteen I mukaan kolme kohtaa:

Teollinen tai kaupallinen maalaustoiminto tai siihen liittyvät rasvanpoistotoiminnot, joilla tehdään

- "direktiivissä 70/156/ETY määriteltyjen maantieajoneuvojen tai niiden osien maalaus, joka tehdään osana ajoneuvon korjausta entistämistä tai koristelua tuotantolaitoksen ulkopuolella; tai
- "direktiivissä 70/156/ETY määriteltyjen maantieajoneuvojen tai niiden osien alkuperäinen maalaus korjaustyyppisillä materiaaleilla, kun se tehdään alkuperäisten tuotantolinjojen ulkopuolella; tai
- perävaunujen, mukaan lukien puoliperävaunut (ajoneuvoluokka O) maalaus.

Tuote-VOC-direktiivillä kumotaan teollisuus-VOC-direktiivin liitteen 1 kohdan "Ajoneuvojen korjausmaalaus" ensimmäinen luettelukohta:

- "direktiivissä 70/156/ETY määriteltyjen maantieajoneuvojen tai niiden osien maalaus, joka suoritetaan osana ajoneuvojen korjausta, entistämistä tai koristelua tuotantolaitoksen ulkopuolella, tai".

4. Ehdotuksen sisältö

4.1 Tavoite ja soveltamisala

Asetuksen tavoitteena on ehkäistä ympäristön ja erityisesti ilman pilaantumista, joka aiheutuu siitä, että haihtuvat orgaaniset yhdisteet eli VOC-yhdisteet osallistuvat alailmakehän otsonin muodostumiseen. Tavoitteen saavuttamiseksi rajoitettaisiin eräiden maalien ja lakkojen sekä ajoneuvojen korjausmaalauksessa käytettävien tuotteiden liuotesisältöä.

Kuluttajien ja/tai työntekijöiden terveyden suojelemiseksi ja työympäristön suojelemiseksi voidaan määräyksiä antaa erikseen ja asetuksen vaatimuksilla ei ole vaikutusta niihin.

Asetuksen toimet ovat osa toimia, joilla varmistetaan, että Euroopan yhteisössä saavutetaan kansalliset VOC-yhdisteiden päästökotot, joita on noudatettava vuoteen 2010 mennessä osana yhteisön kokonaisvaltaista strategiaa happamoitumisen ja alailmake-

hän otsonin torjumiseksi. Kyseessä on asetuksen soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden VOC-pitoisuuksien yhdenmukaistaminen yhteisössä.

Asetusta sovellettaisiin liitteessä 1 määrättyihin rakennusmaaleihin ja –lakkoihin sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteisiin. Soveltamisala on rajattu siten, että maaleilla ja lakoilla tarkoitettaisiin tuotteita, joita käytetään rakennuksiin, niiden koristeisiin ja kiinteisiin kalusteisiin sekä rakennuksiin liittyviin rakenteisiin toiminnallisessa, somistamis- ja suojaamistarkoituksessa. Maalit ja lakat on jaettu 12 luokkaan, joita ovat muun muassa sisäseinien ja kattojen maalit, sisä- ja ulkovarusteiden maalit, julkisivujen maalit, sisä- ja ulkolakat, tietyt puunsuojat, pohjamaalit, koristemaalit ja erikoispinnoitteet.

Ajoneuvojen korjausmaalaustuotteet on jaettu viiteen luokkaan, jotka ovat esikäsitteily- ja puhdistusaineet, täytetasoitteet ja kitit, pohjamaalit, pintamaalit ja erikoispinnoitteet. Näitä tuotteita käytetään maantieajoneuvojen tai niiden osien maalaamisessa, joka tehdään osana ajoneuvon korjausta, entistämistä tai koristelua muualla kuin tuotantolaitoksissa.

Asetusta ei sovellettaisi tuotteisiin, joita käytetään toiminnoissa tai laitoksissa, jotka kuuluvat teollisuus-VOC-asetuksen soveltamisalaan ja joiden päästöjä rajoitetaan sen vaatimusten mukaisesti.

4.2 Määritelmät

Asetuksessa määriteltäisiin haihtuva orgaaninen yhdiste yhdisteenä, jonka kiehumispiste normaali-ilmanpaineessa 101,3 kPa mitattuna on enintään 250 °C. Tätä samaa määritelmää on käytetty määriteltäessä haihtuva aromaattinen hiilivety komission joulukuun 18 päivänä joulukuuta 1998 tekemässä päätöksessä ekologisista arviointiperusteista yhteisön ympäristömerkin myöntämiseksi maaleille ja lakoille (K (1998) 4257, EYVL L 5, 9.1.1999). Teollisuus-VOC-asetuksessa haihtuva orgaaninen yhdiste on määritelty höyrynpaineen avulla.

Asetuksessa myös määriteltäisiin markkinoille luovuttaminen, joka tarkoittaisi tuotteen asettamista kolmansien osapuolien saataville maksua vastaan tai maksutta. Maahantuontia Euroopan yhteisön tullialueella pidettäisiin myös asetuksen soveltamiseksi markkinoille saattamisena.

Asetuksessa määriteltäisiin myös käsitteet "aine, valmiste, orgaaninen yhdiste, orgaaninen liuotin", joiden määritelmät ovat yhteneväiset teollisuus-VOC-asetuksen määritelmien kanssa.

4.3 VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuuden raja-arvot ja merkintä

Asetuksen vaatimukset kohdistuisivat soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valmistajiin ja maahantuojaan. Vuoden 2007 alusta lukien markkinoille voisi luovuttaa vain tuotteita, jotka täyttäisivät asetuksen liitteen 2 vaatimukset. Asetuksen liitteessä 2 säädetäisiin soveltamisalaan kuuluville tuotteille VOC-pitoisuuden enimmäisarvot, joiden mukaisia markkinoille luovutettavat tuotteet tulisi olla. Enimmäisarvot määrättäisiin tiettyjen maalien ja lakkojen liuoteohenteisille ja vesiohenteisille tuotteille. Ta-

voitteena on, että asteittain siirrytään liuotepitoisista tuotteista vesiohenteisiin tai niukkaliuoteteisiin tuotteisiin. Lisäksi kauppa- ja rakennusmaaleille säädettäisiin toisen vaiheen raja-arvot, jotka tulisivat voimaan 1 päivästä tammikuuta 2010.

Suomen kauppa- ja rakennusmaaleja valmistavalta kolmelta suurimmalta yritykseltä saadun tiedon mukaan vaatimusten mukaisia tuotteita voitaisiin direktiivin aikataulusa tuottaa markkinoille. Ajoneuvojen korjausmaalaustuotteita ei valmisteta Suomessa, vaan ne pääasiassa tuodaan ulkomailta. Maahantuoja on kymmenkunta.

Tuote-VOC-asetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotteet, joiden valmistajat ja maahantuojaat osoittaisivat, että nämä tuotteet on valmistettu ennen 1 päivää tammikuuta 2007 (toisessa vaiheessa ennen 1 päivää tammikuuta 2010) ja joiden VOC-pitoisuus ylittäisi asetuksen liitteen 2 raja-arvot ja joita ei olisi merkitty asetuksen vaatimusten mukaisesti, voitaisiin saattaa markkinoille 12 kuukauden ajan mainituista päivämäärästä eli 31 päivään joulukuuta 2007 saakka ja toisessa vaiheessa 31 päivään joulukuuta 2010 saakka. Markkinoille saattamisen edellytyksenä olisi, että valmistaja ja/tai maahantuoja voisi todisteellisesti osoittaa tuotteen valmistumisajankohdan olevan ennen mainittuja päivämääriä. Tuotteen myyminen tuon mainitun 12 kuukauden jälkeen olisi vielä mahdollista, jos tuote olisi saatettu markkinoille ja myytiin vuoden 2007 aikana ja se olisi osoitettavasti valmistettu ennen 1 päivää tammikuuta 2007.

Markkinoille luovutettavat tuotteet olisi merkittävä siten, että merkinnästä ilmenee asetuksen liitteen 1 mukainen tuotteen alaluokka, liitteessä 2 määrätty VOC-pitoisuuden raja-arvo grammoina litrassa sekä käyttövalmiin tuotteen VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuus grammoina litrassa.

Asetuksessa ei tarkemmin säädettäisi merkinnän yksityiskohdista, vaan tuotteiden valmistajien ja maahantuojien vastuulla olisi se, että tuotteen merkintä täyttäisi asetuksen vaatimukset.

4.4 Poikkeukset raja-arvoista

Tuote-VOC-asetuksen mukaan Suomen ympäristökeskus toimisi viranomaisena, joka voisi myöntää yksittäisiä lupia myydä ja ostaa tuotteita, joiden VOC-pitoisuus ylittäisi asetuksen liitteen 2 VOC-yhdisteiden enimmäispitoisuuden raja-arvot. Poikkeus voitaisiin myöntää erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavan rakennuksen tai vanhan ajoneuvon entistämistä tai ylläpitoa varten käytettäviin tuotteisiin.

Vanhoilla ajoneuvoilla tarkoitettaisiin tässä lähinnä ajoneuvolain (1090/2002) 24 §:n tarkoittamia museoajoneuvoja. Sellainen olisi katsastustoimipaikan valtakunnallisen rekisteröidyn museoajoneuvojärjestön lausunnon perusteella museoajoneuvoksi hyväksymä ajoneuvo, jonka valmistusvuoden päättymisestä on kulunut vähintään 25 vuotta ja joka on säilytetty alkuperäistä vastaavassa kunnossa ja entistetty asianmukaisesti. Vuoden 2008 alussa museoajoneuvon ikäraja nousee 30 vuoteen.

Saadun tiedon mukaan museoajoneuvoja rekisteröidään vuosittain noin 2 000 kappaletta (henkilöautot, kuorma-autot, traktorit, moottoripyörät) ja maalia käytetään noin 5 500 litraa, johon ei ole laskettu mukaan ohenteita ja mahdollisia kovetteita (Suomen autohistoriallinen Klubi). Korjausmaalaustuotteiden maahantuoilta saadun tiedon

mukaan vanhojen ajoneuvojen entistämises­sä käytetään pääosin samoja tuotteita kuin varsinaisessa korjausmaalauksessakin, lähinnä etsitään entistettävän ajoneuvon värisävy, mutta maalaustyöhön sopivat laadultaan nykyisin markkinoilla olevat tuotteet. Varsinaiset museoajoneuvojen keräilijät haluavat käyttää entistämiseen tai korjaukseen alkuperäisiä tuotteita niin värisävyn kuin maalilaadunkin suhteen, jolloin heidän käyttämänsä tuotteet poikkeavat nykyisin markkinoilla olevista tuotteista. Näiden tuotteiden myyntiin, ostamiseen tai maahantuontiin tulisi hakea poikkeus.

Vanhojen ajoneuvojen kohdalla poikkeusta voisi hakea joko tuotteen myyjä tai välittäjä, joka tuo maahan tai välittää tuotetta tai ajoneuvon entistäjä tai korjaaja, joka ostaisi ja käyttäisi tuotetta tarkoituksenaan saada ajoneuvo luokitelluksi museoajoneuvoksi. Lukumääräisesti hakemuksia olisi vuosittain arvioiden mukaan vähäinen määrä.

Poikkeusta erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavan rakennuksen entistämiseen voidaan perustella Suomen rakennuskannan erityispiirteillä, jotka joissakin tapauksissa edellyttävät liuotinoheisten maalien käyttöä. Rakennuskannassamme on runsaasti puuverhouksia, joiden rakennusfysikaalinen toiminta vaatii hengittävän maalin. Museovirastosta saadun tiedon mukaan lautalattiat ja puukarmiset ikkunat ovat rakennuskannassamme toistaiseksi vielä suhteellisen yleisiä rakennusosia, joiden säilyttäminen on sekä teknisesti, taloudellisesti että esteettisesti kannatettavaa. Lisäksi päinvastoin kuin monissa muissa Euroopan maissa konesaumattu, sinkitty peltikate on Suomessa erittäin yleinen katemateriaali, samoin sinkityt sadevesijärjestelmät ja julkisivupellitykset. Perinteisesti monet näiden rakennusosien huoltamisessa tarvittavista tuotteista ovat olleet alkydivahvisteisia, liuotinoheisiä maaleja.

Restaurointi- ja konservointikohteiden laatu ja laajuus vaihtelee pienimuotoisesta harastelijamaisesta kotitarvekäytöstä suurin ammattimaisesti hoidettuihin, kansallisiin huippukohteisiin, joissa vaaditaan pitkälle vietyä erikoisosaamista.

Erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavalle rakennukselle ei ole vastaavaa määritelmää kuin museoajoneuville. Erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaaviksi rakennuksiksi voidaan lukea kaikki niin sanotut virallisesti suojellut kohteet eli

- 1) asemakaavalla suojellut arvokkaat rakennukset tai alueet;
- 2) asemakaavassa rakennussuojelualueeksi merkityt kohteet;
- 3) kohteet, jotka on suojeltu rakennussuojelulailla (60/1985), kirkkolailalla (1054/1993), muinaismuistolailalla (295/1963) tai valtion omistamien rakennusten suojelusta annetulla asetuksella (480/1985);
- 4) kohteet, jotka on todettu valtakunnallisissa, alueellisissa tai paikallisissa inventoinneissa rakennushistoriallisesti tai kulttuurisesti arvokkaiksi;
- 5) kohteet, jotka on hyväksytty maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemista tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1987) mukaiseen maailmanperintöluetteloon ;
- 6) kohteet, joille on myönnetty rakennussuojelulain 19 §:n mukaan Museoviraston rakennusten entistämisyavustusta tai alueellisen ympäristökeskuksen rakennusperinnön hoitoavustusta;
- 7) tai muut edellä oleviin kohteisiin rinnastettavat kohteet, joilla on erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa.

Valtakunnallisissa, alueellisissa ja paikallisissa inventoinneissa on tunnistettu lukuisia rakennushistoriallisesti ja kulttuurisesti arvokkaita kohteita, joissa tämän asetuksen vaatimuksista poikkeaminen voisi tulla kysymykseen, mutta päätöksenteko perustuisi tällöin yksittäistapauksessa tehtävään harkintaan. Asetuksessa säädettäisiin, että näissä yksittäistapauksissa olisi lupahakemukseen aina liitettävä lausunto, joka hakijan olisi pyydettävä joko Museovirastolta, joka Museovirastosta annetun lain 282/2004 mukaan toimii kulttuuriperinnön ja -ympäristön suojelusta vastaavana asiantuntijavirastona tai muulta museoviranomaiselta taikka muu selvitys rakennuksen erityisestä historiallisesta ja kulttuurisesta arvosta.

Jos Museovirasto olisi myöntänyt erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavan rakennuksen entistäjälle tai ylläpitäjälle rakennusten entistämisavustusta tai alueellinen ympäristökeskus olisi myöntänyt valtion asuntorahaston varoista maksettavaa rakennusperinnohoitoavustusta, voisi Suomen ympäristökeskus myöntää näissä kohteissa käytettävillä tuotteilla poikkeuksen jo sillä perusteella, että erityinen kulttuurihistoriallinen arvo on perusteena avustuksen myöntämiselle, mikä helpottaisi käsitteilyä. Suomen ympäristökeskuksen poikkeuspäätöksestä perimä suoritemaksu voisi näissä tapauksissa olla pienempi kuin muissa poikkeuspäätöksissä.

Erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavien rakennusten entistämiseen ja korjauksiin tarvittavien maalien tai lakkojen määrästä vuosittain ei ole samanlaista tietoa kuin ajoneuvoista. Koska käyttäjien määrä voi vaihdella muutamasta useaan sataan, olisi tarkoituksenmukaista, että näiden poikkeavien tuotteiden myyjät (esimerkiksi maalien valmistajat) ja välittäjät hakisivat lupaa myydä tiettyihin käyttökohteisiin tuotteita, joiden VOC-pitoisuus ylittäisi tuote-VOC-asetuksen rajat. Asetuksessa säädettäisiin, että myyjä, joka myisi tai välittäisi tuotteita, joiden VOC-pitoisuudet eivät vastaisi liitteen 2 taulukon 1 vaatimuksia, voisi hakea Suomen ympäristökeskukselta poikkeusta näiden tuotteiden myyntiin tai välittämiseen, jos tuotteita myydään tai välitetään käytettäväksi edellä lueteltuihin kohteiden tai rakennusten entistämiseen tai ylläpitoon.

Jos erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavan rakennuksen entistäjä tai ylläpitäjä haluaisi ostaa tuotteita, joiden VOC-pitoisuudet eivät vastaisi liitteen 2 taulukon vaatimuksia, tarkoituksenaan käyttää näitä tuotteita edellä lueteltuihin kohteisiin ja jos tuotteen myyjällä ei olisi Suomen ympäristökeskuksen myöntämää poikkeusta tuotteiden myyntiin, ostajan tulisi tällöin hakea Suomen ympäristökeskukselta poikkeusta tuotteiden ostamiseen tai maahantuontiin.

Maailman kulttuuri- ja luonnonperinnön suojelemisesta tehdyn yleissopimuksen (SopS 19/1987) mukaiseen maailmanperintöluetteloon eli niin sanottuun UNESCO:n maailmanperintöluetteloon on Suomesta hyväksytty viisi kohdetta. Näistä kohteista mm. Suomenlinna ja Vanha Rauma sisältävät monia erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavia rakennuksia. Näissä kohteissa saattaa olla monia eri omistuksessa olevia rakennuksia, joita kunnostetaan ja ylläpidetään tietyn suunnitelman mukaisesti. Näissä tapauksissa poikkeusta voisi hakea myös rakennusten omistajien tai ylläpitäjien edustaja. Poikkeus voitaisiin hakea kohteen kaikille rakennuksille yhdellä hakemuksella.

Museovirasto myöntää rakennusten entistämisasiavustuksia rakennussuojelulailta suojelujen sekä autiokirkkojen tai niihin verrattavien kulttuurihistoriallisesti arvokkaiden rakennusten entistämiseen, konservointiin tai historiallisen asun palauttamiseen. Vuonna 2005 Museovirastossa käsiteltiin 365 entistämisasiavustushakemusta, joista avustus myönnettiin 151 rakennukselle. Alueelliset ympäristökeskukset myöntävät rakennusperinnönhoitoavustuksia rakennusten omistajille sellaisiin korjauksiin, joilla säilytetään rakennuksen kulttuurihistoriallisia arvoja. Avustusta voidaan myöntää myös kunnalle. Avustukset maksetaan valtion asuntorahaston varoista aluekeskusten päätösten perusteella. Vuonna 2004 avustushakemuksia jätettiin 929 kappaletta, joista avustusta myönnettiin 578 hakemukselle.

Poikkeuslupahakemuksessa tulisi hakijan yhteystietojen lisäksi olla tiedot siitä, haetaanko lupaa ostaa ja/tai myydä tiettyä tuotetta, riittävät tiedot tuotteen käyttökohteesta sekä maalin tai muun tuotteen määrä, jolle lupaa haetaan. Lisäksi hakemuksessa tulisi olla mainittu asetuksen liitteen 1 mukainen tuoteluokka ja mikä on poikkeuslupan kohteena olevan tuote-erän VOC-pitoisuus grammoina litrassa. Museoajoneuvon ollessa kyseessä hakemukseen on liitettävä selvitys siitä, että ajoneuvo on tarkoitettu entistämään ajoneuvolain (1090/2002) 24:ssä tarkoitettua museoajoneuvoksi. Erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavan rakennuksen ollessa kyseessä olisi luvan hakijan ennen hakemuksen jättämistä pyydettävä lausunto Museovirastolta tai muulta museoviranomaiselta ja liitettävä lausunto hakemukseen, tai liitettävä hakemukseen muu selvitys, josta kävisi ilmi rakennuksen erityinen historiallinen ja kulttuurinen arvo taikka liitettävä entistämisasiavustuksen tai rakennusperinnönhoitoavustuksen myöntämispäätös.

Hakemus jätettäisiin Suomen ympäristökeskukselle, joka tekisi asiasta päätöksen. Suomen ympäristökeskus voisi periä päätöksestä maksun Suomen ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista annetun ympäristöministeriön asetuksen (1240/2003) mukaisesti. Jos kohteelle on myönnetty Museoviraston entistämisasiavustusta tai alueellisen ympäristökeskuksen rakennusperinnönhoitoavustusta, päätöksestä perittävä maksu voisi olla alhaisempi kuin muista poikkeuspäätöksistä.

4.5 Valvonta ja tietojen toimittaminen

Suomen ympäristökeskus vastaisi tämän asetuksen valvonnan järjestämisestä ja laatisi valvontaohjelman, jolla seurattaisiin asetuksen noudattamista. Ympäristönsuojelulain 22 §:n 1 momentin mukaisia valvontaviranomaisia ovat alueelliset ympäristökeskukset ja kunnan ympäristönsuojeluviranomaiset, jotka myös vastaisivat tämän asetuksen valvonnasta käytännössä.

Myyjän, joka myisi tai välittäisi liitteen 2 mukaisia tuotteita sekä tuotteita erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavien rakennusten tai vanhojen ajoneuvojen entistämiseen tai ylläpitoon, tulisi pitää kirjaa tuotteista, niiden käyttökohteista sekä myytävistä määristä ja toimittaa tiedot vuosittain maaliskuun loppuun mennessä Suomen ympäristökeskukselle. Tiedot toimitettaisiin ensimmäisen kerran vuotta 2007 koskien. Suomen ympäristökeskus laatii tiedoista kertomuksen ja toimittaisi sen ympäristöministeriölle seuraavan vuoden kesäkuun loppuun mennessä.

5. Vaikutukset

5.1 Ympäristövaikutukset

Tuote-VOC-direktiivin tavoitteena on vähentää ilmaan tulevien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjä asettamalla raja-arvot kauppa- ja rakennusmaalauksessa sekä ajoneuvojen korjausmaalauksessa käytettävien tuotteiden liuotesisällölle. Tuotteiden olisi täytettävä ehdotuksen vaatimukset, kun niitä luovutetaan markkinoille yhteisössä. Samalla ajoneuvojen korjausmaalaustoiminnot poistettaisiin teollisuus-VOC-direktiivin soveltamisalasta.

Haihtuvia orgaanisia yhdisteitä pääsee ilmaan prosesseista, joissa niitä käytetään tai tuotetaan. Esimerkiksi liikenteen hiilivetyypäästöt aiheutuvat hiilivetyypohjaisten polttoaineiden haihtumisesta (haihtumapäästöt) ja ajoneuvojen pakokaasuista. Liuottimia sisältävien maalien samoin kuin liuottimia sisältävien painovärien käyttö aiheuttaa päästöjä ilmaan, kun liuotin haihtuu ilmaan.

VOC-yhdisteet osallistuvat ilmakehässä valokemiallisten hapettimien, kuten alailmakehän otsonin, muodostumiseen reagoidessaan typenoksidien kanssa auringonvalossa. Otsoni voi suurina pitoisuuksina ilmassa aiheuttaa haitallisia terveysvaikutuksia ja vahingoittaa kasvillisuutta ja metsiä. Otsonia syntyy paikallisesti ja alueellisella tasolla, mutta se voi kulkeutua ilmakehässä pitkiä matkoja yli valtioiden rajojen. Alailmakehän otsonin aiheuttama pilaantuminen (korkeat otsonipitoisuudet) on yhteisön alueella laaja ja jatkuva ongelma. Herkät väestöryhmät voivat saada korkeista otsonipitoisuuksista erilaisia oireita, kuten silmien ja kurkun ärtymystä ja hengitysvaikeuksia. Ne voivat myös vähentää tiettyjen kasvien satoa.

VOC-päästöt yhteisön alueella olivat 10 481 000 tonnia vuonna 2000. Päästökattodirektiivin mukaan 15 EU-maan VOC-päästöt saavat olla yhteensä enintään 6 510 000 tonnia vuonna 2010. Komissio on teettämiensä selvitysten perusteella arvioinut, että VOC-päästöjä voidaan yhteisön alueella vähentää kauppa- ja rakennusmaalaustuotteiden liuotepitoisuuden rajoituksilla noin 280 000 tonnilla vuodessa ja korjausmaalaustuotteiden liuotepitoisuuden rajoituksilla noin 15 000 tonnilla vuodessa vuoteen 2010 mennessä.

Suomessa VOC-yhdisteiden kokonaispäästöt olivat noin 145 000 tonnia vuonna 2003. Kemianteollisuus ry on arvioinut, että maalien käytöstä aiheutuvat päästöt vuonna 2003 olivat noin 15 000 tonnia, josta kauppa- ja rakennusmaalien osuus oli noin 4 000 tonnia mikä vastaa noin 2,5 prosenttia Suomen kokonaispäästöistä. Ehdotus on osa toimista, jotka vaikuttavat siihen, että unionin jäsenmaiden päästöt voisivat vuonna 2010 olla VOC-päästöille hyväksytyjen kansallisten päästökattojen alapuolella.

Suomessa ehdotuksen vaikutukset jäävät vähäisiksi, sillä meillä käytettävistä kauppa- ja rakennusmaaleista tällä hetkellä lähes 70 prosenttia on vesiohenteisia. Maaliteollisuuden tuotekehitystyön tuloksena sisäpintojen maalauksessa käytettävät tuotteet ovat lähes täysin vesiohenteisia. Suomen ilmastolliset olosuhteet vaikuttavat siihen, että täysin liuotteettomat tuotteet eivät sovellu kaikkiin ulkopintakohteisiin. Vaikutukset ovat suurimmat Keski- ja Etelä-Euroopassa, jossa liuotteettomia tai vähän liuotteita si-

sältäviä tuotteita on markkinoilla rajoitetusti ja jossa vesiohenteisten tuotteiden käyttö ei ole yhtä laajaa kuin Suomessa.

5.2 Taloudelliset vaikutukset

Asetuksen taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat pääasiassa maalien ja lakkojen sekä muiden soveltamisalaan kuuluvien tuotteiden valmistajiin ja maahantuojiin. Suomen teollisuus on jo nyt suurelta osalta siirtynyt valmistamaan ja tuomaan markkinoille tuotteita, jotka täyttävät ehdotettavan asetuksen vaatimukset. Niiden tuotteiden osalta, joissa kehitystyötä on vielä tehtävä, vaatimukset voitaisiin täyttää asetuksen edellyttämässä aikataulussa.

Ajoneuvojen korjausmaalauksessa käytettävät tuotteet tuodaan pääosin Suomeen muualta Euroopasta, joten niissä vaikutukset kohdistuvat maahantuojiin.

Ajoneuvojen korjausmaalauksessa suurin osa toimijoista on pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joita Suomessa on arvioidaan olevan noin 400. Ehdotetun asetuksen tuotekohtaisilla määräyksillä on helpompi rajoittaa ajoneuvojen korjausmaalaustoiminnasta aiheutuvia VOC-päästöjä kuin teollisuus-VOC-asetuksella. Tämän asetuksen kanssa samanaikaisesti annettavaksi ehdotetulla teollisuus-VOC-asetuksen muutoksella poistettaisiin autojen korjausmaalaamoiden ilmoitusvelvollisuus sekä päästöjen vähentämistä koskevat velvoitteet.

5.3 Organisatoriset vaikutukset

Tuote-VOC-asetus sekä teollisuus-VOC-asetuksen muutos vaikuttaisivat siihen, että arvioilta 400-500 ilmoitusta ympäristönsuojelun tietojärjestelmään merkitsemisestä jäisi tekemättä, mikä vähentäisi alueellisten ympäristökeskusten käsiteltäväksi tulevien asioiden määrää saman verran.

Suomen ympäristökeskus toimisi viranomaisena, joka myöntäisi poikkeuksia erityistä historiallista ja kulttuurista arvoa omaavien rakennusten tai vanhojen ajoneuvojen entistämiseen ja ylläpitoon käytettäville tuotteille, joiden VOC-pitoisuus ei täyttäisi asetuksen vaatimuksia. Poikkeushakemusten lukumäärää on vaikea arvioida. Toisaalta vanhojen ajoneuvojen entistämiseen haettavien poikkeusten määrä arvioidaan vähäiseksi, koska entistämässä voidaan pääasiassa käyttää markkinoilla olevia asetuksen vaatimukset täyttäviä tuotteita.

6. Asetuksen valmistelu

Asetus on valmisteltu ympäristöministeriössä virkatyönä. Suomen ympäristökeskuksen, museoviraston, maaliteollisuuden, kemianteollisuuden sekä ajoneuvojen korjausmaalausta että perinnemaalausta edustavien tahojen kanssa on valmistelun aikana käyty keskusteluja poikkeuksien hakemisesta, merkinnöistä ja soveltamisalasta.

Asetusluonnoksesta on pyydetty lausunnot keskeisiltä viranomaisilta ja teollisuuden edustajilta sekä perinnemaalaukseen liittyviltä toimijoilta.

Ehdotuksesta saatiin 18 lausuntoa. Asetusta on muokattu lausuntojen perusteella. Muun muassa poikkeuksia koskevia pykäläiä ja valvontaviranomaisia koskevaa asetuk-

sen pykälää on täydennetty. Lisäksi liitteen 1 kohtaa 2 Ajoneuvojen korjausmaalaus-
tuotteiden luokat joitakin kohtia on täydennetty, jos muutos ei ole muuttanut alkuperäisen määritelmän merkitystä.

7. Voimaantulo

Asetus tulisi voimaan 31 päivänä lokakuuta 2005.